

Gusterița, Șpălnaca, Uioara de Sus. În privința încadrării cronologice autorii optează pentru seria Cincu–Suseni (= Ha A), așa cum propusese, la prima publicare, M. Petrescu-Dîmbovița. Din punct de vedere cultural depozitul este atribuit „grupului Cugir–Band” caracteristic, după opinia celor doi autori, manifestărilor „pre-Gáva” (nu *Gáva*, cum este dat în text).

Partea destinată primei epoci a fierului începe cu un substanțial capitol intitulat – *Cultura Basarabi pe teritoriul Transilvaniei* (p. 135–161). Este de fapt un micro studiu al acestei grupe ceramice, având la bază un catalog constituit din 60 de localități transilvănene, în special din bazinul mijlociu al Mureșului. Multe dintre acestea au mai fost publicate, autorul menționând acest lucru și făcând corecturi, acolo unde este cazul. Sunt discutate succint principalele probleme – aria, habitatul, practicile funerare, ceramica, originea, periodizarea și cronologia descoperirilor de tip Basarabi din Transilvania –, optându-se pentru o încadrare a

acestora între mijlocul sec. VIII a.Chr și sfârșitul sec. VII a.Chr.

Ultimul capitol al cărții – *Descoperiri din perioada hallstattiană târzie de la Sântimbru și Uioara de Jos* (p. 162–166) –, prezintă două descoperiri recente, pe care autorul, considerându-le ca diferite de „grupul scitic”, le plasează într-un „orizont post-Basarabi”.

Ilustrația, foarte bogată – profile, planuri și profile de tumuli, planuri de complexe, hărți, material –, este bine redactată și organizată pe planșe. Cred că ar fi fost binevenit un plan al așezării și săpăturilor din așezarea de la Livezile. Aș mai face observația că autorul folosește des periodizarea Reinecke, deși, demult, s-a dovedit inconsistența acesteia pentru spațiul de la nord de Dunăre.

Cartea lui Horia Ciugudean reprezintă o contribuție folositoare specialiștilor epocilor bronzului și a fierului atât din Transilvania, cât și din spațiul extracarpatic.

Ion Motzoi-Chicideanu

TOTKO STOIANOV, *Sborianovo, Early Iron Age Tumular Necropolis*, Sofia, 1997, 240 p., 24 planșe, 65 fotografii, 5 planuri, 3 hărți, cu tabele și desene în text.

Cartea este redactată în ediție bilingvă (bulgară și engleză, cu text pe două coloane) și publică rezultatele cercetărilor efectuate în necropola tumulară din Hallstattul timpuriu de la Sborianovo, punctul „Nivata na Pevetza” (Câmpul Cântărețului), în anii 1984, 1986–1987. Lucrarea cuprinde: o introducere, capitolele (cu note la sfârșitul fiecăruia): *Necropola. Metode și stadiul cercetării, Interpretarea descoperirilor. Date ale necropolei, Rituri funerare și credințe. Structura socială și demografică* – cu subcapitolele: *Analiza componentelor complexului sepulcral, Privire analitică asupra practicilor funerare în Tracia la sfârșitul epocii bronzului și în prima fază a epocii timpurii a fierului și O încercare de reconstituire a riturilor funerare și a credințelor tracice în timpul primei faze a epocii timpurii a fierului* – ultimul capitol fiind: *O încercare de determinare a caracteristicilor*

istorice și culturale ale populației reflectate în necropolă. În loc de concluzii. La sfârșit are un catalog al descoperirilor, o listă bibliografică și un *Appendix* cu studiul antropologic al necropolei realizat de St. Cholakov și I. Iordanov.

Necropola cercetată cuprinde cinci tumuli, având după părerea autorului o dezvoltare lineară, de la sud la nord, cu două secvențe cronologice, în cea mai veche încadrându-se tumulii V și IV. Tumulii cercetați conțin 24 de morminte dintre care 20 de morminte de înhumatie și 4 de incineratie.

În introducere este prezentat un scurt istoric al cercetărilor, cu două hărți cu poziția localității în Bulgaria și a necropolei în cadrul complexelor de la Sborianovo.

În primul capitol sunt descriși cei cinci tumuli și metoda de cercetare a acestora. Tumulii aveau o structură de piatră și conțineau un număr

variabil de morminte cu inventar variat (ceramică, obiecte de podoabă de metal, unelte, arme). În capitolul următor sunt analizate piesele descoperite în tumuli, încercându-se realizarea unei scheme tipologice a artefactelor, identificarea analogiilor pentru acestea, scopul declarat de autor fiind acela ca pe baza lor să poată stabili datele culturale și istorice caracteristice pentru societatea contemporană necropolei. Partea cea mai importantă a lucrării, după părerea autorului o reprezintă al treilea capitol. În cadrul acestuia se realizează o analiză a necropolei (modul de construcție al tumulilor, modul de înmormântare, mormintele, poziția scheletelor, ofrandele) în scopul reconstituirii unei structuri sociale și demografice, conform obiectivului declarat prin titlul capitolului. În continuare se încearcă integrarea necropolei într-un cadru mai larg al descoperirilor funerare din Peninsula Balcanică de la sfârșitul epocii bronzului și începutul Hallstatt-ului. În ultima parte se propune o reconstituire a ritului funerar și a credințelor din Hallstatt-ul timpuriu în „lumea tracă”, apelându-se atât la izvoare literare, cât și la descoperiri arheologice.

În ultimul capitol, care ține loc de concluzii, autorul consideră necropola de la Sborianovo

ca un grup cultural local, format la începutul epocii fierului în zona respectivă. Acesta conține elemente din cadrul culturilor de la sfârșitul epocii bronzului (Tei, Zimnicea-Plovdiv, Cerkovna, Coslogeni) și manifestă asemănări dar și deosebiri față de fenomenele culturale contemporane: Babadag, Insula Banului, Pșenicevo, Čatalka, și aceasta într-o zonă în care s-a manifestat o activitate metalurgică intensă încă de la sfârșitul epocii bronzului.

Traducerea în limba engleză nu este tot timpul unitară, „beneficiind” și de multe greșeli. Ilustrația este bine întocmită susținând catalogul și discuția.

Necropola de la Sborianovo, datată de autor în secolul X - prima jumătate a secolului IX a.Chr., reprezintă un punct de referință pentru Hallstatt-ul timpuriu de la Dunărea de Jos, prin publicarea întregului material. Acest lucru asigură lucrării o importanță deosebită, în special prin posibilitatea reinterpreterii cimitirului de la Zimnicea, care prin poziția scheletelor și inventar era mai greu de integrat în peisajul cultural hallstattian.

Tiberiu Vasilescu

TIBERIUS BADER (sub red.), *Die Welt der Kelten. Dia-Vortragsreihe in Hochdorf/Enz 1991 – 1997. 30 Vorträge – Zusammenfassung*, Schriftenreihe des Keltenmuseums Hochdorf/Enz 2, Eberdingen, 1997, 158 p.

„Keltenmuseum” din Hochdorf/Enz (landul Baden-Württemberg, Germania), inaugurat în anul 1991, este o apariție singulară în peisajul muzeisticii arheologice germane. Acest muzeu, amenajat la locul de descoperire al celebrului mormânt „princiar” hallstattian târziu de la Hochdorf (săpături J. Biel, 1978–1979), a organizat încă din anul inaugurării cicluri anuale de conferințe publice tratând, cum era de așteptat, diferite aspecte ale culturii și istoriei lumii celtice. De aici și titlul volumului semnalat aici, *Die Welt der Kelten* (Lumea celților), în care Tiberius Bader reunește rezumatele a 29 dintre cele 30 de conferințe, prezentate în anii 1991–1996 de către specialiști de renume ai domeniului. Dintre

aceștia, amintim aici (în ordinea apariției în sumar) pe Jan Bouzek, Ferdinand Maier, Miklós Szabó, Hilmar Schickler, Andreas Furger, Elisabeth Jerem, Petr Drda, Zenon Woźniak, Martin Almagro-Gorbea, John Collis, Oliver Büchsen-schütz, Barry Raftery, Alfred Haffner, Hans-Eckart Joachim, Andrei Miron, Franz Fischer, Otto-Herman Frey, Felix Müller.

Primele șase conferințe (ciclul I, 1991/92) au fost încadrate predominant în tema „Sedii și morminte princiare” (p. 11–33). Ciclul II (1992/93) a reunit cinci conferințe tratând despre civilizația celtică în Franța de est, Germania de sud, Elveția și vestul Austriei (p. 37–52). Ciclul III (1993/94) a cuprins patru contribuții privitoare